

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niemi-Pynttäri, Risto

Title: Hirveyksien näkemisen hinta

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2019

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäri, R. (2019). Hirveyksien näkemisen hinta. Maailmankirjat : käännöskirjallisuuden verkkolehti, 6.1.2019. <http://www.maailmankirjat.ma-pe.net/sabine-gruber-daldossi-silmanrapayksellinen-elama/>

Sabine Gruber: Daldossi, silmänräpäyksellinen elämä

[PM/31 ADMIN](#)

Hirveyksien näkemisen hinta – RISTO NIEMI-PYNTTÄRI 6.1.2019

Bruno Daldossi on sotakuvaaja, joka kiertää maailman kriisialueita aina Tšetšeniasta Irakiin, Sudaniin ja Afganistaniin. Hän on oppinut liikkumaan vaarallisilla alueilla ja pysymään valppaana. Mutta se, mitä hän on nähnyt, hallitsee myös hänen sisäistä elämäänsä. Daldossi elää silmänräpäyksiä, huomaa yksityiskohtia ja vertaa näkemäänsä koko ajan siihen mitä on kriisialueilla nähnyt.

Nyt hän ajatteli ... Sarajevon Dobrinjan kaupunginosaa ja erästä tiettyä serbialaisten sala-ampujien iskua, joka oli saanut hänet laskemaan housuihinsa. (77)

Kotikaupungissaan Wienissä hän näkee kuinka kaduilta puuttuvat poltetut autot, kuinka rakennusten ikkunat ovat yleensä ehjät, kuinka puistossa oksilla ei yhtään ruumiista. Sotakuvaajana hän on tuhon mielikuvien ammattilainen eikä pääse niistä eroon.

Romaanin teemana on ristiriita tuhoisan ja turvallisen maailman välillä. Daldossi haluaisi edistää rauhaa kuvin, jotka vetoavat ihmisiin, mutta joka saattaa silti vain edistää median sotapornoa. Tämä on ristiriita, joka pariin lukija viedään, ja jossa romaani onnistuu. Se kuljettaa lukijan vaihe vaiheelta syvemmälle ihmiseen, mieheen josta entistä vähemmän käytetään etunimeä Bruno. Läheiset käyvät niin vähiin, että hänestä on tulossa pelkkä Daldossi.

Kuvat, joita kriisi-alueilta julkaistaan ovat julmia, mutta tarkasti säädelyjä. Daldossi tietää, että siviilien pelko ja paniikki on aivan eri asia, kuin mitä kamera pystyy kuvaamaan. Sotakuvaajat liikkuvat sotilaiden suojaamina, kuvat otetaan kaukaa, uusinta tekniikkaa hyödyntäen. Median sotatiedotus tarvitsee

visualisointeja. Vaikka Daldossin kuvissa on aina myötätunto kärsivien ihmisten puolella, hänen mielessään pyörii syyttävät kommentit. Kameralla räiskijä, kuoleman kuvien pikainen räpsyttelijä.

Lukija tutustuu myös Brunoona, hyvin rehelliseen, silmät avoinna olevaan ihmiseen, joka on raunioitunut siitä mitä on joutunut näkemään. Hengen lähtö on usein ollut lähellä, kuten kerran Afganistanissa, kun hän oli hitaasti etenevässä autojonossa.

Kuljettaja oli täysin yllättäen kääntänyt auton pois tieltä, koska oli nähnyt edessään ajoneuvon, jossa ei ollut istunut ketään. Talebanit olivat sijoittaneet auton alle useita 155 mm kranaatteja ja olivat räjäyttäneet ne kaukolaukaisimella. Daldossi ei ollut nähnyt enää mitään. Räjähdyksen voima oli repinyt auton oven saranoiltaan ja lennättänyt Daldossin ulos autosta. Hetken aikaa hän oli ollut taju täysin kankaalla ja oli sitten juossut muiden perään mielessään vain yksi ajatus: Marlis. (138)

Daldossi on romahtamaisillaan kun puoliso Marlis jättää hänet. Nainen ei jaksanut enää murehtia miehen kuoleman vaaroja: hän löysi turvallisen kumppanin ja lähti. Eron taustalta paljastuvat ne vauriot, joita sotien hirveyksien näkeminen oli miehessä aiheuttanut.

Daldossin vapaa-jaksot ovat olleet pääasiassa juopottelua ja pakonomaisen aktiivista seksiä useiden naisten kanssa. Daldossi itse oli kuvitellut, että hänellä ja Marlisilla olisi ollut hyvä ja vapaa suhde, vaikka hänen oli jostain syystä pakko käyttää muita naisia. Hän ei tiennyt miksi.

Myös sotapornon ja etiikan ristiriita syvenee aina kun Daldossi on vapaalla. Hän esimerkiksi antaa paljon rahaa pulassa olevalle prostituoidulle, ihmiskaupan uhrille, jota hän oli ensin käyttänyt, mutta jonka avuntarpeen hän sittemmin tajuaa. Suunta pornosta etiikkaan vain voimistuu, kun prostituoidun ystävien tilanne ja heidän omaistensa hätä on sellainen, että Daldossin tukea tarvittaisiin välittömästi. Ja hän auttaa minkä pystyy.

Erityisen kiinnostavia ovat Daldossin spontaanit vihanpuuskat hyvinvoinnin keskellä eläviä kohtaan. Varakkaan laiskat itsekeskeisyyden eleet saavat hänet pois tolaltaan, erityisesti ruokapöydässä. Lukija saa uuden tulkinnan Suomessakin tutusta syyllistämisestä: ”miten sinä voit valittaa ruuasta, kun maailmassa lapset näkevät nälkää”.

Eräässä kohtauksessa Daldossi seuraa lounasta nauttivaa miestä ja naista wieniläisessä ravintolassa. Mies teeskentelee kuuntelevansa kiinnostuneena kun nainen puhuu. Samalla mies näppäilee kännykkänsä. Daldossi oli jo aiemmin hieman pois tolaltaan, koska ravintolan grillistä miehelle tuodun käristetyn lihan tuoksu kuvotti häntä. Se toi hänen mieleensä palavan ihmislihan hajut pommitusten keskeltä.

Sitten tuo naapuripöydän mies tekee eleen, joka saa Daldossin syöksymään tämän kimppuun. Syötyään grillilihan, mies otti leipäkorista vehnäsen ja pyyhki rasvaiset kätensä leipäpalalla. Hän teki sen varakkuutensa ja itsekkyytensä antamalla luontevuudella. Daldossi tempaa leipäpalan ja tunkee sen miehen suuhun sekä iskee nyrkillä. Daldossin raivostuminen ruumiillistaa kokemuksen, jota hän elää kaikkialla missä on: ”miten sinä voit sotkea ruokaa, kun maailmassa lapset näkevät nälkää”.

Sabine Gruber kuvaa vaikuttavasti, kuinka eettinen myötätunto on Daldossille jo ruumiillinen peruskokemus, ei pelkkää moralisointia. Hän näkee köyhyyden ja hyvinvoinnin aina samassa kuvassa.

Romaanin alkupuolella lukijan odotuksia ohjailaan kohti onnellista käännettä ja Marlisin paluuta. Kuinka nainen, josta käytetään vain intiimiä etunimeä, ei voisi olla miehen toiveiden mukainen. Daldossin mielikuvat naisesta ovat toiveikkaita: mies vaihtaisi alaa kunhan vain saisi Marlisin takaisin. Silti ainoa, mihin Daldossi voi tarttua ovat Marlisin kuvat puhelimessa, vanhat tekstiviestit sekä ääniklipit. Silti hän puolivahingossa tuhoaa ne, aivan kuin rangaistukseksi itselleen.

Siinä vaiheessa kun Daldossi lähtee tapaamaan Marilisia, lukija on jo kahden vaiheilla: onko tarkoituksena selvittää naisen tahto, vai onko kyseessä operaatio jossa mies rankaisee itseään entistä enemmän.

Romaani keskittyy kuvaamaan Daldossin yrityksiä päästä sodan maailmasta pois takaisin omaan elämäänsä, mutta paluu osoittautuu lähes mahdottomaksi. Hänen mielensä, sotakokemuksensa, ja mielikuvansa palauttavat hänet jatkuvasti takaisin kriisien äärelle.

Siksi kertomus tarvitsee rinnakkaistarinan, ja sellaiseksi nostetaan naisen näkökulma: kuinka sotareportterin vaimo kärsii miehensä elämäntavasta. Sabine Gruber tekee oivallisen ratkaisun, eikä rakenna rinnakkaistarinaa Marlisin kautta. Suomalaisten romaanien näkökulmatekniikka rajautuu usein liikaa – ja tekee kaikesta parisuhdedraamaa – vaihtelemalla puolisoitten näkökulmia. Gruber tuo romaaniinsa yleisemmän perspektiivin, rinnakkaistarina tulee Daldossin entisen työparin Henrik Schultheissin ex-vaimon kautta. Johanna, sotareportterin vaimo, ei yksinkertaisesti tuntenut enää miestänsä, joka sotakokemusten taumauttamana oli muuttunut sietämättömäksi.

Tarinoitten toisiaan sivuavat kaaret ovat kiinnostavia. Daldossi yrittää palata sodasta normaaliin maailmaan, yrittää löytää Brunon itsestään, yksityiselämäänsä; hän yrittää elvyttää entistä rakkaussuhdetta, yrittää luoda läheisiä ihmissuhteita. Johanna kamppailee vastakkaiseen suuntaan, irti läheisriippuvuudesta, irti yksityisestä surusta ja kohti Schuldtheiss sukunimeä ja maailmaa. Sie heissen Schuldt – ihmisen syyllisyys on hänen sukunsa.

Romaani huipentuu heidän kohtaamiseensa: he ovat juuri tutustuneet ja näyttää siltä, että kerronnan kaksi kaarta saattavat ennen pitkää asettua rinnan. Vuoteessa sitä on jo kokeiltukin, mutta heidän tahdon suuntansa ovat vastakkaiset: Daldossi yrittää saada otetta elämästään ja Johanna yrittää saada otetta maailmasta. Yksityiselämä on vienyt Johannan voimat, äidin kuoleman jälkeinen masennus oli käynyt hänelle raskaammaksi kuin avioero. Johanna on elänyt suruunsa ja masennukseensa lukkiutuneena, kunnes hänelle avautui mahdollisuus päästä kirjoittamaan reportaaseja pakolaisleiriltä. Hän on saanut tehtäväkseen matkustaa Lampedusaan, pakolaisleirille, jonne tulee ihmisiä veneillä Välimeren yli. Daldossi on viehtynyt Johannasta, mutta toimii kummallisesti: on lähtemäisillään hänen mukaansa, mutta ei lähdekään. Mutta lopulta hän tulee kuitenkin Lampedusaan, tapailee Johannaa mutta asuu eri hotellissa.

Romaanin loppu on avoin: Johannan yritys päästä työhön ja maailmaan kiinni, ei aivan onnistu. Daldossi puolestaan innostuu taas työstä ja kuvaamisesta, eikä onnistu saamaan kosketusta tunteisiinsa ja yksityiselämä saa taas odottaa.

Daldossin romaanikerronta perustuu paljolti ekfrasikseen: kuvan, silmiin sattuvan hetken, verbalisointiin. Teoksen jaksot alkavat sodan maalimasta otetun valokuvan kuvailulla:

Satoja, tuhansia päitä, hurmioituneita kasvoja, avonaisia suita, kohotettuja nyrkkejä; erään miehen olkapäillä istuu hintelä nuorukainen ja heiluttaa punavalkomustaa lippua, jonka keskellä on Saladinin kultainen kotka. Kuvan yläreunaa rajaa kapea kaistale harmaata, talvista taivasta. Vasemmassa reunassa näkyy palmuja.

Vihan perjantai Tahrin aukiolla, värikuva. Kairo/Egypti, 28.1.2011, julkaistu Esterossa 31.1.2011 (137) Gruberin kerronnassa on runsaasti ekfrasista, silmänräpäyksen kuvauksia, huomioita, havaintoja, muistoja ja yksityiskohtia – täytyy sanoa että hieman liikaakin. Kerronta on paikoin liiankin tarkasti havainnoivaa, usein myös silloin kun se ei seuraa Daldossin valpasta katsetta. Lukija kaipaa välillä rauhallisempaa ja kertovampaa maailmaa tuon daldossimaisuuden rinnalle. Toinen näkökulmahenkilö, Johanna puhuu vain Brunosta ja tarjoaa emotionaalisesti eri tavalla koettua maailmaa.

Käännös on mainio, Olli Sarrivaara jatkaa ansiokasta työtään saksankielisen taideproosan alueella. Sabine Gruberin romaani oli ilmestyttyään 2016 ehdolla Itävallan kirjallisuuspalkinnon saajaksi, sen kääntäminen suomeksi tuntuu osuvalta valinnalta. Teoksen vastaanoton kannalta on lupaavaa, että kustantaja Lurra Editions järjestää maaliskuussa Sabine Gruberin vierailukiertueen Suomessa.

Sabine Gruber: *Daldossi, silmänräpäyksellinen elämä*, suom. Olli Sarrivaara, Lurra Editions, 2018.